

campestris) en Zandzegge kwamen vrij veel voor. Struikheide, Grasklokje, Reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), St Janskruid (*Hypericum perforatum*) en Biggskruid (*Hypochaeris radicata*) traden sporadisch op. De Carthuiser anjer was aanwezig met ± 15 bloeiende planten. De rivierdalplanten, die hun stempel op deze vegetatie drukten, waren Schaafstro (*Equisetum hiemale*), Kleine bevernel en Cypreswolfsmelk. Onder het gras was een vrij dichte moslaag aanwezig van Bronsmos (*Pleurozium schreberi*), Haakmos (*Rhytidiadelphus squarrosus*) en lokaal ook haarmos (*Polytrichum* sp.).

In het stuk met de vrij dichte hoge struikheide-vegetatie stonden maar enkele anjers. De begroeiing bestond hier voor bijna 75 % uit zeker 60 cm hoge Struikheide, met daartussen veel Rood zwenkgras en Zandzegge, vrij veel Gewoon struisgras en Veldbeemd, en sporadisch Grasklokje, Muizenoor, Veldbies, Duizendblad (*Achillea millefolium*), Witte klaver (*Trifolium repens*), St Janskruid, Tormantil (*Potentilla erecta*), Schapenzuring (*Rumex acetosella*) en Echt walstro (*Galium verum*). Ook hierin traden Schaafstro en Kleine bevernel, en bovendien een enkele Zachte haver (*Avena pubescens*) als rivierdalplanten op.

In het bremstruweel kon maar één anjer worden ontdekt.

In het aangrenzende bos en in de aangrenzende strook dijkbeemd-vegetaties werden geen anjers gevonden.

De tot dusver verrichte waarnemingen doen vermoeden, dat de Carthuiser anjer zeer kieskeurig is wat zijn groeiplaats betreft en dat de natuurlijke ontwikkeling van de groeiplaats te Gorssel gevaren met zich brengt voor zijn voortbestaan ter plaatse. De ontwikkeling van heischraal grasland tot dichte hoge heide is kennelijk ongunstig, de ontwikkeling van bremstruweel schijnt nog ongunstiger te zijn en het terrein winnen van het bos door overgroeien en opslag is evenmin bevorderlijk. Al deze factoren bedreigen de groeiplaats in Gorssel.

Het open houden van het terrein door maaien is wellicht de enige weg, die redding kan brengen. De levensvoorwaarden van de Carthuiser anjer zijn evenwel niet voldoende bekend om met enige zekerheid te kunnen zeggen, dat dit middel zal helpen. Nadere gegevens hierover zouden zeer welkom zijn. Bovendien moet natuurlijk worden afgewacht of de eigenaar van de groeiplaats bereid is de gewenste maatregelen te nemen of te laten nemen. Het is zeer te hopen dat hier een gunstige oplossing kan worden gevonden, want de groeiplaats te Gorssel is een van de zeer weinige vindplaatsen van de Carthuiser anjer in Nederland.

DE GROTE ZANDBRINK

J. WILCKE.

Zes kilometer ten westen van Barneveld ligt Achterveld. Vandaar voert een straatweg over Hamersveld naar Amersfoort, die eerst in ongeveer zuidwestelijke richting loopt, maar na ruim een kilometer plotseling naar het westen afbuigt. Even

vóór de knik ligt de boerderij „de Grote Zandbrink” en schuin daartegenover, aan de andere kant van de straatweg, bevindt zich een zeer bijzonder heideterreintje.

Dat terreintje is ruim 8 ha groot. Het is ongeveer vierkant en wordt aan noord-

west- en zuidzijde omgeven door houtwallen. Over de wal langs de zuidzijde, die veel breder is dan de twee andere, loopt een heel mooie landweg met hoge Eiken en nogal wat Hulst in het omzomende eiken-berkenstruikgewas; op de grond groeien Dalkruid en Guldenroede en natuurlijk Hengel en Blauwe bosbes.

De oostrand van het terreintje, langs de straatweg, is begroeid met een strook bos van Dennen, Eiken en Berken, maar die strook is maar smal en via een struikengordel van Els, Lijsterbes, Vuilboom en dergelijke gaat het bos over in een open heide, die samen met de smalle bosstrook de oostelijke helft van het terrein beslaat. Behalve Struikhei met vrij wat Klein warkruid, staan hier veel Dophei, Molinia en Klokjesgentianen, en op de afgeplagde stukken Moerasrus, Ronde en Kleine zonnedaauw en Egelboterbloem. Er moeten ook Welriekende nachtorchissen groeien, maar die kon ik bij mijn bezoek in Augustus niet meer herkennen.

De westelijke helft van het terrein wordt practisch geheel ingenomen door bos, in hoofdzaak Dennen, maar ook Eik, Zachte berk, Vuilboom en tegen de westelijke grenswal Vogelkers, Geoorde wilg, Gelderse roos en Kamperfoelie.

Dat ziet er weinig belovend uit, maar de rijke rietgroei op de bosbodem wijst erop dat we nog wel iets meer kunnen verwachten, en door het bos naar het zuiden trekend, wordt dat steeds duidelijker; er komen Bitterzoet, Kattestaart, Kale jonker, Lis, Wederik, Duinriet en Egelboterbloem op de wat meer open plekjes en op één plaats vond ik daar dit jaar een *Senecio*, die ik niet kende: een ongeveer 1 m hoge plant, met een wijde vertakking, die reeds op halve hoogte begint, en grote gladde bladeren met dwars afstaande slippen en een wigvormige eindlob. Met een flora van

enige jaren terug determineerde ik hem zonder moeite als *Senecio erraticus*, Dwalend kruiskruid, zeer zeldzaam. Achteraf blijkt dat Dwalend kruiskruid echter een mediterrane soort te zijn, die in ons land niet voorkomt, en moet mijn plant waarschijnlijk worden beschouwd als een zeldzame variëteit van het Waterkruiskruid (*Senecio aquaticus* var. *pennatifida*).

Maar nu wijken de Dennen verder uiteen; ze worden ten dele vervangen door struikgewas van wilgen, Zachte berk en Vuilboom, maar er blijven ook flinke open stukken over en die worden ingenomen door prachtig blauwgrasland met grote plakatten Spaanse ruiter, talrijke pollen lang uitgegroeide Blonde zegge, met Vlozegge, veel Kleine valeriaan, vrij wat Parnassia, Klokjesgentiaan, Blauwe knoop, Wilde bertram, Bosrus, veel Gevlekte orchis, Kattestaart, Molinia, Dophei, Tormentil, Leverkruid, Melkeppe, Wederik, Kleverig walstro en Watermunt, en als grote bijzonderheid: de Knopbies (*Schoenus nigricans*).

Dat mooi ontwikkelde blauwgrasland vormt de grote attractie van de Grote Zandbrink, maar het voorkomen van de Knopbies geeft dit terreintje zijn apart cachet en uitzonderlijke betekenis, want voor zover bekend is het thans de enige vindplaats van deze soort in het binnenland. Bovendien staat de Knopbies hier in een heel ander gezelschap dan op zijn vrij algemene groeiplaatsen in de natte kalkrijke duinvalleien van de waddeneilanden en de eilanden van Zuidholland.

Ook wat de dieren betreft heeft de Grote Zandbrink zijn attracties, zoals Reeën en Gentiaan-blauwtjes, maar neemt daarmee niet zo direct een uitzonderingspositie in. Helaas evenmin t.a.v. de regel dat omwonende boeren bij voorkeur hun afval in natuurterreinen deponeren.